Міністерство освіти і науки України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» НАНУ
Словацький університет сільського господарства
(Словацька Республіка)
Краківський сільськогосподарський університет
ім. Гуго Коллантая (Польща)
Компанія The Garden Design Shop (Белфаст, Північна Ірландія)
Білоцерківський національний аграрний університет
Державний дендрологічний парк «Олександрія»

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної конференції

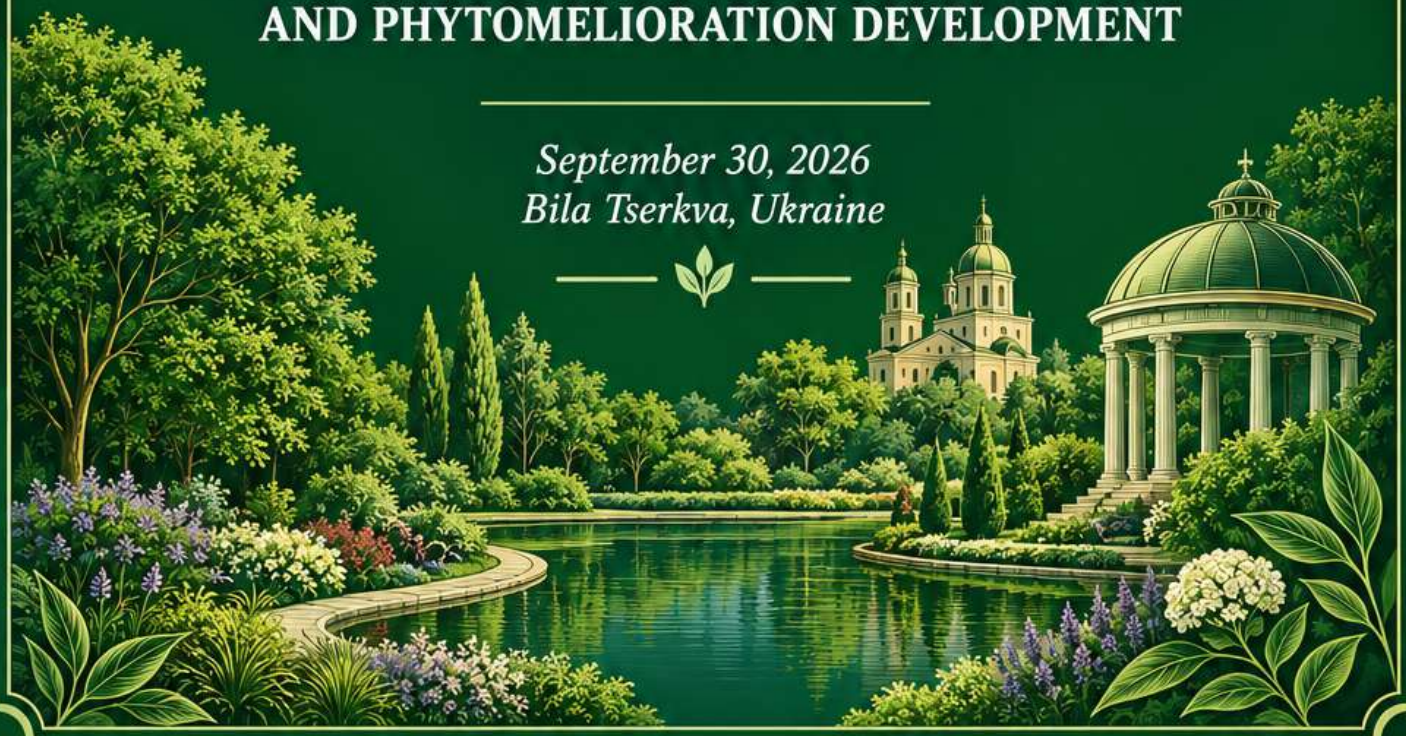
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛАНДШАФТНОЇ АРХІТЕКТУРИ, САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА, УРБОЕКОЛОГІЇ ТА ФІТОМЕЛІОРАЦІЇ

CONFERENCE PROCEEDING

VI International scientific conference

ISSUES, MEANS AND PROSPECTS OF LANDSCAPE ARCHITECTURE, GARDENING, URBAN ECOLOGY AND PHYTOMELIORATION DEVELOPMENT

September 30, 2026
Bila Tserkva, Ukraine

M.V. Zhyliaieva. DIGITAL 3D MODELING AND VISUALIZATION IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE LANDSCAPE HORTICULTURE SPECIALISTS…… **234**
M.A. Myronets. ACADEMIC INTEGRITY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT: FOSTERING A CULTURE OF RESPONSIBILITY IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FORESTRY SPECIALISTS…….. **238**
V.M. Khryk. INTEGRATIVE APPROACH TO PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE FORESTRY AND LANDSCAPE GARDENING SPECIALISTS…… **240**
Chervona V. O. THE ARBORETUM AS AN EDUCATIONAL AND PRACTICAL TRAINING FACILITY FOR STUDENTS MAJORING IN LANDSCAPE GARDENING….. **243**

SECTION 5. LANDSCAPE GARDENING ECONOMICS, MANAGEMENT AND LAW

V.V. Makarchuk. GREEN SPACES AS AN OBJECT OF LEGAL PROTECTION WITHIN THE SYSTEM FOR ENSURING ENVIRONMENTAL SECURITY IN UKRAIN…….. **247**

СЕКЦІЯ 5.
ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ У САДОВО-ПАРКОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

УДК 342.9:349.6:351.78

МАКАРЧУК В.В., д-р юрид. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет
e-mail: *vitalik.mako@gmail.com*

ЗЕЛЕНІ НАСАДЖЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У тезах досліджено правові засади охорони зелених насаджень в Україні як важливого елементу забезпечення екологічної безпеки.

Ключові слова: зелені насадження, садово-паркове господарство, екологічна безпека, національна безпека, правова охорона.

V.V. MAKARCHUK, Doctor of Law, Associate Professor
Bila Tserkva National Agrarian University

GREEN SPACES AS AN OBJECT OF LEGAL PROTECTION WITHIN THE SYSTEM FOR ENSURING ENVIRONMENTAL SECURITY IN UKRAINE

Abstract. This paper examines the legal foundations for the protection of green spaces in Ukraine as a key element in ensuring environmental security.

Keywords: green spaces, landscaping, environmental security, national security, legal protection.

Забезпечення належного стану довкілля є однією з необхідних передумов сталого розвитку держави та реалізації конституційного права людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Особливе місце у системі природоохоронних заходів посідає охорона зелених насаджень, які виконують низку екологічних, санітарно-гігієнічних, рекреаційних та соціальних функцій. В умовах активної урбанізації зелені насадження набувають особливого значення, оскільки сприяють регулюванню мікроклімату, очищенню атмосферного повітря, зниженню шумового навантаження, збереженню біологічного різноманіття та формуванню сприятливого середовища для життєдіяльності людини.

Додаткової актуальності ця проблематика набуває в умовах повномасштабної війни, коли природним комплексам та зеленим зонам завдається значна шкода внаслідок бойових дій, пожеж, забруднення ґрунтів та інших негативних факторів. За таких умов правова охорона зелених насаджень має розглядатися як складова екологічної стійкості територій та, у ширшому розумінні, національної безпеки держави.

Конституційною основою охорони зелених насаджень є стаття 16 Конституції України, відповідно до якої забезпечення екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги на території України є обов'язком держави [1]. Водночас стаття 50 Основного Закону гарантує кожному право на безпечне для життя і здоров'я

довкілля [1].

Конституційні положення отримують розвиток у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», який визначає правові, економічні та соціальні основи організації охорони довкілля, а також встановлює систему державного управління у відповідній сфері [2].

Безпосередньо питання охорони зелених насаджень у межах населених пунктів регулюються Законом України «Про благоустрій населених пунктів» [3]. Закон визначає зелені насадження як елемент благоустрою та встановлює загальні вимоги щодо їх охорони й утримання. Особливе значення має стаття 28 цього Закону, яка встановлює правові засади охорони та утримання зелених насаджень.

Спеціальним нормативним актом є Правила утримання зелених насаджень у населених пунктах України, затверджені наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10.04.2006 р. № 105 [4]. Правила регламентують порядок створення, утримання, охорони та відновлення зелених насаджень.

Важливим елементом правового механізму є також Порядок видалення дерев, кущів, газонів і квітників у населених пунктах, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.2006 р. № 1045 [5]. Наявність спеціальної процедури видалення зелених насаджень спрямована на забезпечення контролю за законністю відповідних дій та запобігання їх безпідставному знищенню.

Закон України «Про рослинний світ» визначає загальні правові засади охорони, використання та відтворення об’єктів рослинного світу [6]. Його положення дозволяють розглядати зелені насадження у ширшому контексті правової охорони рослинного світу.

Особливої уваги заслуговує Стратегія державної екологічної політики України на період до 2030 року. Серед основних проблем, на вирішення яких спрямована державна екологічна політика, визначено, зокрема, негативні наслідки урбанізації та необхідність забезпечення належного стану міських екосистем [7]. Наявність нормативно закріплених правил охорони зелених насаджень не завжди забезпечує їх фактичне збереження.

Іншою проблемою є недостатній рівень обліку зелених насаджень. Відсутність актуальної інформації про кількісний та якісний стан зелених насаджень ускладнює здійснення контролю та планування заходів з їх утримання й відновлення. У цьому контексті важливим нормативним актом є Інструкція з інвентаризації зелених насаджень у населених пунктах України [8].

Потребує вдосконалення і механізм компенсаційного відновлення зелених насаджень. Компенсаційні заходи мають забезпечувати не формальне виконання встановлених вимог, а реальне відновлення екологічних функцій, втрачених унаслідок видалення дерев або іншого пошкодження зелених насаджень.

Окремим викликом є забезпечення охорони зелених насаджень у процесі містобудівної діяльності. Розвиток населених пунктів повинен здійснюватися з урахуванням екологічних інтересів та необхідності збереження зелених територій.

З метою підвищення ефективності правової охорони зелених насаджень доцільно здійснити комплекс заходів нормативного та організаційного характеру. Передусім необхідним є подальше узгодження положень законодавства у сфері благоустрою,

охорони довкілля, рослинного світу та містобудування. Такий підхід дозволить усунути потенційні колізії та забезпечити комплексність правового регулювання. Перспективним напрямом є цифровізація обліку зелених насаджень. Створення та підтримання актуальних електронних реєстрів дозволило б підвищити прозорість управління зеленими зонами, спростити контроль та забезпечити громадськість інформацією про стан відповідних об'єктів.

Важливим є також посилення превентивної складової правового механізму. Пріоритет має надаватися запобіганню незаконному знищенню зелених насаджень, а не лише притягненню винних осіб до відповідальності після завдання шкоди.

Доцільним є посилення ролі органів місцевого самоврядування у плануванні та реалізації програм збереження і розвитку зелених територій. Відповідні програми мають бути інтегровані до документів просторового планування територій та стратегій розвитку територіальних громад.

Особливого значення набуває відновлення зелених насаджень, пошкоджених унаслідок воєнних дій. При цьому відновлення повинно базуватися на екологічно обґрунтованих підходах та враховувати не лише кількість висаджених дерев, а й довгострокову здатність відповідних територій виконувати екосистемні функції.

Сучасне розуміння національної безпеки передбачає комплексний підхід до захисту життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави. Закон України «Про національну безпеку України» закладає правові основи державної політики у сфері захисту національних інтересів України [9].

Екологічні загрози можуть мати довгостроковий характер і безпосередньо впливати на здоров'я населення, якість життя, стан природних ресурсів та стійкість територіальних громад. У зв'язку з цим забезпечення екологічної безпеки не може розглядатися ізольовано від системи національної безпеки.

Збереження зелених насаджень є одним із практичних інструментів підвищення екологічної стійкості населених пунктів. Тому державна політика у сфері садово-паркового господарства повинна бути зорієнтована не лише на благоустрій територій, а й на забезпечення довгострокової екологічної стійкості та безпеки.

Отже, зелені насадження є важливим об'єктом правової охорони та невід'ємним елементом забезпечення екологічної безпеки України. Їх значення визначається не лише естетичною та рекреаційною функціями, а передусім здатністю виконувати важливі екосистемні функції та сприяти підтриманню сприятливого стану довкілля.

У сучасних умовах охорона зелених насаджень має розглядатися як елемент комплексної екологічної політики держави. Ефективне правове регулювання у цій сфері сприяє підтриманню екологічної рівноваги, забезпеченню права людини на безпечне довкілля та підвищенню стійкості територій, що в кінцевому підсумку має значення і для забезпечення національної безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 02.09.2026).

2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII : станом на 22 лип. 2026 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text (дата звернення: 02.09.2026).

3. Про благоустрій населених пунктів : Закон України від 06.09.2005 № 2807-IV : станом на 30 серп. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text (дата звернення: 02.09.2026).

4. Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України : Наказ М-ва буд-ва, архітектури та житлово-комун. госп-ва України від 10.04.2006 № 105. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-06#Text (дата звернення: 02.09.2026).

5. Про затвердження Порядку видалення дерев, кущів, газонів і квітників у населених пунктах : Постанова Каб. Міністрів України від 01.08.2006 № 1045 : станом на 29 трав. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-2006-п#Text (дата звернення: 02.09.2026).

6. Про рослинний світ : Закон України від 09.04.1999 № 591-XIV : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14#Text (дата звернення: 02.09.2026).

7. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text (дата звернення: 02.09.2026).

8. Про затвердження Інструкції з інвентаризації зелених насаджень у населених пунктах України : Наказ Держ. ком. буд-ва, архітектури та житл. політики України від 24.12.2001 № 226 : станом на 17 черв. 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0182-02#Text (дата звернення: 02.09.2026).

9. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII : станом на 24 січ. 2026 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text (дата звернення: 02.09.2026).